

nych dla danej kultury i środowiska. Te dwa nurty splatają się ze sobą bardzo ściśle – poprzez słowa, opowiadanie historii, tłumaczenie symboliczne przekazywana jest wiedza o świecie. Dziecko uczy się początkowo bezpośrednio, a później już tylko poprzez przekaz werbalny ważnych osób, że „ma rację”, „rozumie coś”, „rozwiązuje problem”. Im więcej mały człowiek myśli o danym obszarze, tym więcej tworzy powiązań pomiędzy związanymi z nim elementami i tym łatwiej wraca do danej sieci powiązań. Tworzy w ten sposób rozbudowane reguły werbalne, które regulują jego zachowanie. Wyuczone reguły pozostają bardzo trwałe, nawet jeśli zmieniają się okoliczności zewnętrzne, a przestrzeganie ich prowadzi do negatywnych konsekwencji. **Zachowanie z czasem ulega usztywnieniu – człowiek „trzyma się” starego przekonania, pomimo doświadczania jego destrukcyjnego wpływu na obecne życie. Sztywność ta nazywana jest brakiem elastyczności psychologicznej.**

Model elastyczności psychologicznej stanowi podstawę terapii ACT. Przedstawia on najważniejsze procesy odpowiedzialne z jednej strony za zdrowie psychiczne człowieka, z drugiej strony zaś za cierpienie i patologię.

Za elastyczność psychologiczną odpowiada sześć procesów kluczowych:

- 1) elastyczna uwaga skupiona na chwili obecnej,
- 2) ja jako kontekst – doświadczanie siebie jako obserwatora własnych uczuć, myśli i zjawisk psychicznych,
- 3) akceptacja,
- 4) defuzja – rozumienie, że myśli są tylko myślami, a nie prawdami, które tłumaczą świat,
- 5) wartości,
- 6) zaangażowanie w działanie zgodne z wartościami.

Za brak elastyczności psychologicznej odpowiadają natomiast dysfunkcje sześciu procesów kluczowych, czyli:

- 1) brak elastycznej uwagi,
- 2) przywiązanie do skonceptualizowanego Ja – do opowieści o samym sobie, z którymi człowiek się identyfikuje,
- 3) unikanie doświadczania poprzez uciekanie lub tłumienie myśli, uczuć, wspomnień za pomocą psychologicznych mechanizmów obronnych, ograniczania własnej aktywności lub zażywania substancji psychoaktywnych,
- 4) fuzja poznawcza – identyfikowanie się z myślami i przekonaniami,
- 5) brak świadomości własnych

wartości, dominacja pseudo-wartości wynikających z posłuszeństwa wobec norm społecznych, fuzji lub unikania,

6) bierność, impulsywność lub uporczywe unikanie.

WAŻNE! Brak elastyczności psychologicznej jest podstawową przyczyną ludzkiego cierpienia i braku zdolności pozytywnego przystosowania się do życia w społeczeństwie.

Zdecydowana większość klientów pomocy społecznej to osoby, które nie potrafią oderwać się od nieskutecznych zasad, nie są w stanie zaakceptować tego, czego zmienić się nie da. Osobom tym trudno żyć „tu i teraz”, nie potrafią traktować swojego Ja jako jednego z wielu punktów widzenia, mają trudności z wybieraniem i opisywaniem swoich wartości oraz problem z podejmowaniem działań zgodnych z tymi wartościami. Wsparcie psychologiczne klientów pomocy społecznej powinno zatem rozpoczynać się od diagnozy funkcjonowania procesów kluczowych. Pracę nad wzmacnianiem elastyczności psychologicznej można rozpocząć od dowolnego procesu kluczowego w zależności od sytuacji i możliwości klienta. ◆

Agnieszka Sobiegala

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 jako narzędzie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Ubóstwo i wykluczenie społeczne to bez wątpienia jedno z najistotniejszych kwestii społecznych, z którymi mierzyć się muszą wszystkie państwa europejskie. Również instytucje Unii Europejskiej, mając świadomość wagi tego problemu i jego zagrożeń dla rozwoju poszczególnych państw członkowskich, podejmują inicjatywy, mające za zadanie zapobiec tym niekorzystnym zjawiskom.

Ograniczeniu powyższych kwestii służyć mają też fundusze strukturalne Unii Europejskiej. Dlatego też jednym z podstawowych narzędzi finansowych służących przeciwdziałaniu tym zjawiskom jest Europejski Fundusz Społeczny (dalej EFS).

Fundusz ten, jako jeden z funduszy strukturalnych UE powstał w latach 60-tych XX w. i jest on podstawowym instrumentem finansowym

wspólnotowej polityki społecznej. Każde z państw członkowskich UE, w tym również Polska opracowuje programy operacyjne, mające za zadanie wdrażanie – wykorzystywanie środków finansowych przeznaczonych dla danego państwa w określonej perspektywie finansowej. Polska od momentu stania się członkiem UE także przygotowuje programy operacyjne, mające za zadanie wykorzystywanie pieniędzy

z EFS. W latach 2004-06 była to Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL, w latach 2007-13 Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL), zaś w latach 2014-20, czyli w rozpoczynającej się właśnie perspektywie Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER).

UWAGA! PO WER wspiera działania dotyczące ubóstwa, dyskryminacji i wykluczenia społecznego. A zatem inicjatywy realizowane w ramach PO WER w sposób pośredni i długofalowy będą mogły wspierać realizację polityki w zakresie powyższych kwestii społecznych.

Będzie się to odbywać w szczególności poprzez działania zaplanowane w następujących priorytetach inwestycyjnych: 8.11, 9.4, 9.7, 9.8. Zadania te będą miały wymiar ogólnokrajowy oraz charakter uniwersalny, bez ukierunkowania na specyficzne terytoria.

Podstawowymi odbiorcami działań w PO WER są osoby zagrożone ubóstwem, m.in. os. bezrobotne, osoby młode, które nie uczą się ani nie szkolą, osoby osadzone w zakładach karnych, mniejszości narodowe, osoby niepełnosprawne. Osoby z ww. grup będą otrzymywały w ramach programu kompleksowe wsparcie, mające na celu wejście lub powrót na rynek pracy.

Największa liczba priorytetów, która zakłada obejmowanie wsparciem

osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i ubóstwem znajduje się w II osi priorytetowej PO WER. W osi tej zostały skupione działania dotyczące promowania trwałego zatrudnienia, wysokiej jakości i mobilności pracowników, propagowania włączenia społecznego, walki z ubóstwem oraz dyskryminacją. Inne działania przewidziane w tym priorytecie to inwestowania w kształcenie, szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenie się przez całe życie oraz wzmacniania zdolności instytucjonalnych organów publicznych i zainteresowanych stron z sektora publicznego oraz skuteczności administracji publicznej.

W osi priorytetowej II w **obszarze zatrudnienia i włączenia społecznego** realizowane będą działania ukierunkowane m.in. na większą skuteczność działania instytucji rynku pracy oraz organizacji działających w obszarze włączenia społecznego, wypracowanie metod wspierania osób, których sytuacja zawodowa jest szczególnie trudna, czy poprawę jakości usług aktywnej integracji i innych działań społecznych. W **obszarze edukacji** podejmowane będą natomiast czynności m.in. na rzecz rozwoju narzędzi polityki edukacyjnej, wypracowywania nowoczesnych metod uczenia się oraz budowy krajowego systemu kwalifikacji, czyli rozwiązań służących ustanawianiu i nadawaniu kwalifikacji oraz zapewnianiu ich jakości. Do najważniejszych działań realizo-

wanych w osi II w **obszarze dobrego rządzenia** należą natomiast przedsięwzięcia ukierunkowane na poprawę jakości prawa oraz warunków prowadzenia działalności gospodarczej, wzrost skuteczności sądów i innych instytucji publicznych, usprawnienie procesu monitorowania jakości usług publicznych oraz wspieranie zarządzania strategicznego i finansowego państwem.

Dla ukazania działań podejmowanych w przyszłej perspektywie finansowej 2014-20 na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w ramach PO WER należy przedstawić pokrótce priorytety, które przewidują wsparcie dla tych osób w omawianym programie.

Pierwszym z nich jest priorytet inwestycyjny 8.11 – Modernizacja instytucji działających na rynku pracy, takich jak publiczne i prywatne służby zatrudnienia, oraz lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy, w tym poprzez przedsięwzięcia służące zwiększaniu ponadnarodowej mobilności pracowników, oraz systemy mobilności oraz lepszej współpracy instytucji i właściwych zainteresowanych podmiotów.

Podstawowymi celami szczegółowymi dla tego priorytetu jest wzrost efektywności instytucji rynku pracy oraz ich dostosowanie do systemowych zmian w polityce pracy. Drugim z celów jest zwiększenie jakości kształtowania polityki państwa w obszarze rynku pracy.

Odbiorcy działań i priorytety programu PO WER

Grupa decelowa/ Obszar	Główne typy planowanych przedsięwzięć stanowiących część zintegrowanego podejścia	Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
Osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym osoby niepełnosprawne	Typy przedsięwzięć zaplanowane w osi priorytetowej i w priorytetach inwestycyjnych 8.11, 9.4, 9.7, 9.8	II	8.11, 9.4, 9.7, 9.8	EFS
Kobiety i mężczyźni w zakresie działań antydyskryminacyjnych oraz godzenia życia zawodowego i prywatnego	Typy przedsięwzięć zaplanowane w osi priorytetowej i w priorytetach inwestycyjnych 8.8	II	8.8	EFS

Źródło: Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 PO WER 2014-2020

